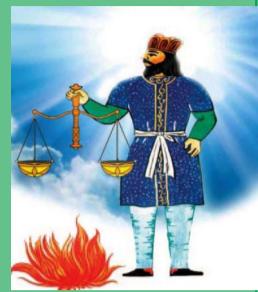

ПАРЧАМ - ИФОДАГАРИ АРМОНҲОИ МИЛЛӢ

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ОН АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

* * *

№7 (14) 24-УМИ НОЯБРИ СОЛИ 2014, ДУШАНБЕ

"Боиси ифтихор аст, ки ҷаҳониён миллати моро, пеш аз ҳама, бо китобу хомааш мешиносанд. Осори беш аз ҳазорсола ва аз ин ҳам қадимтари илмиш таърихӣ ва фалсафию адабии аз гузаштагонамон меросмонда, саҳми бузурги миллати мо ба ганцинаи тамаддуни башарӣ мебошад. Маҳз ҳамин асолати дерни расидан ба қадри китоб ва илму фарҳанг мову шуморо водор месозад, ки дар шароити имрӯза ба масъалаҳои мактабу маориф дикқати ҷиддӣ дода, ба сатҳи баланди таълиму тарбияи шогирдон муваффақ шавем, то оянда низ чунин ворисони номбардори миллатамонро ба воя расонида, рушди босуръату устувори илму донишро дар кишвар таъмин созем."

Эмомали Раҳмон

ДАР ИН ШУМОРА:

ПРАВО НА МИР КАК ВЫСШАЯ ЦЕННОСТЬ

В 2014 году все международное сообщество отмечает знаковый юбилей - 30-летие Декларации о праве народов на мир, принятой Генеральной Ассамблей ООН 12 ноября 1984 г., провозгласившей священным долгом каждого государства обеспечение мирной жизни народов...

САХ. 5

НООГАҲӢ Ё ЧАРО ҶАВОНОН БА СУРИЯ МЕРАВАНД?

САХ. 6

ИСТИФОДАИ САМАРАНОКИИ ЗАХИРАХОИ ОБӢ: МУШКИЛОТ ВА РОҲҲОИ ҲАЛЛИ ОН

САХ. 7

ПАРЧАМ - РАМЗИ ИСТИҚ- ЛОЛИЯТИ ДАВЛАТӢ

Парчами ҶТ 24 ноября соли 1992 пазирифта шудааст. Танзими ҳуқуқи рамзиҳои давлатӣ, мувоғиҷан парчами миллӣ дар давлатҳои муосир ба таври гуногун сурат гирифтааст...

САХ. 8

ҲИСОБОТ

ОИД БА НАТИЦАҲОИ ФАҶОЛИЯТИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТИИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ ДАР СОЛИ 2014

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷано-би Ойӣ, мӯхтарон Эмомали Раҳмон дар баромади худ баҳшида ба Рӯзи Дониш дар До-нишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М. Осими қайд намуда буданд, ки "Боиси ифтихор аст, ки ҷаҳониён миллати моро, пеш аз ҳама, бо китобу хомааш мешиносанд. Осори беш аз ҳазорсола ва аз ин ҳам қадимтари илмиш таърихӣ ва фалсафию адабии аз гузаштагонамон меросмонда, саҳми бузурги миллати мо ба ганцинаи тамадduни башарӣ мебошад. Маҳз ҳамин асолати дерни расидан ба қадри китоб ва илму фарҳанг мову шуморо водор месозад, ки дар шароити имрӯza ба масъалаҳои мактабу маориф дикқати ҷиддӣ дода, ба сатҳи баланди таълиmu тарbияi шogирdon муvaффaқ shavem, то oянда niz chunin vorisoni nombardori millatamoni ro ba vоя rasonida, rushdi bosurъat ustuvarri iilmu donishro dar kishvar taymin sозem". Дар partavni in suhanon dar soli siperishuda ustodoni faktuliteti ҳуқуқшиносӣ yak қator choroxoi daҳldorri oид ба baland bardoshtani sifati taylimu tarbияi va rushdi ilmi ҳuқuқshinoSӣ andeshidand.

Соли 2014 яке аз солҳои боборор ва пур-самари корҳои илмӣ-тадқиқотӣ барои faktuliteti ҳuқuқshinoSӣ məboшad. Ustodoni faktulitet dар soli ҳisoboti баҳri iчroshi korҳoи ilmӣ-tadқiқotӣ vo omodesozon kadrhoi balandixtisos dар soҳaи ҳuқuқshinoSӣ xissai arzandaи худro guzoшtand. Ҳamaи in natichaҳoи назаррас барои baland bardoshtani sifati taylim, takmili қonunguzorii amalkunanda va rushdi bosoботi Toҷikiстони aзiz istifodaи xohand shud.

Ravanҳoи ilmии faъoliyati ilmӣ-tadқiқotии faktuliteti ҳuқuқshinoSӣ gunogunchabha буда, он ба masъalaҳoи gunoguni nazaria va taъrihi давлатu ҳuқuқ, masoили gunoguni soҳaҳoи ҳuқuқi Ҷumҳuриi Toҷikiстон, ba monandi ҳuқuқi grаждanӣ, ҳuқuқi oislavӣ, ҳuқuқi soxibkorӣ va tichorat, ҳuқuқi andoz, ҳuқuқi molia, ҳuқuқi chinojati, murofiati grждanӣ, ҳuқuқi судӣ va nazorati prokurorӣ, ҳuқuқi bainalhalqии omvavӣ, ҳuқuқi bainalhalqии xususӣ, ҳuқuқi zamini, ҳuқuқi tayminoti ichtimoi, ҳuқuқi ekologij, ҳuқuқi naқliet, ҳuқuқi kishovarzӣ va fajraҳo баҳshiда shudaast.

Шумораи umumiustodoni faktuliteti ҳuқuқshinoSӣ dar soli ҳisoboti 125 nafar, ki az in shumor 18 nafarashon занҳoro tashkil doda, baroи iчroshi korҳoи ilmӣ-tadқiқotӣ 102 nafar oñxo chalb karд shudaan. Dar қatopri oñxo, 11 nafarashon doktori ilmi ҳuқuқ, professor (2 nafar oñxo akademiki AII ҶT), 44 nafar nomzadi ilmi ҳuқuқ, dotsent (8 nafarashon занҳoro), 16 nafar muallimi kalon (3 nafarashon занҳoro va 4 nafarashon nomzadi ilmi ҳuқuқ) va 54 nafar assistent (7 nafarashon занҳoro va 9 nafarashon nomzadi ilmi ҳuқuқ) faъoliyat dorand.

Ustodoni Sаъdiin Masharif, D. Ibragimov, M. Soibov, D. Xochamurodov, X. Boboхonov, I. Saъdiev, I. Sharipov, K. Saidanova

rov, X. Imomov, Z. Soibov, B. Naimov, Sh. Ҳамдамова, У. Нeъматulloev, K. Isoev, B. Нeъматов, P. Abdullaoev, D. Davlatov, C. Sharipov, Z. Nasridinov, D. Қodirov, C. Mirzoев, H. Nazarova, F. Kurbonalizoda binobar sababi ба kor nav қabul shudanashon dar KIT - i soli 2014 iшtirok nadoшtand. Sinyu soli miёna ustodoni faktuliteti ҳuқuқshinoSӣ, mardon 38 sola va занон boшad 44 solaro tashkil medixaд. Boisi sarfarozii ҳamai ustodoni va kormandoni faktuliteti ҳuқuқshinoSӣ ast, ki dar soli 2014, 23 nafar ustodon bo Ordени 90- solagii makomoti adlia va sud қadrshinoSӣ gardidaand.

(Daewomash dar sah. 2)

(Аввалаш дар саҳ. 1)

Инчунин дар озмуни чумхурияйвӣ оид ба навиштани китоб ва мақолаи беҳтарин доир ба Конститутсияи ҶТ, ки баҳшида ба таҷили ҷашни 20-солагии Конститусияи ҶТ баргузор шуда буд, "Фарҳанги истилоҳи ҳуқуқи конститутсионӣ ва ҳуқуқи маъмурӣ" (гуруҳи муаллифон) сазовори ҷои аввал гардид.

Соли 2014 ба чорабиниҳо мумхими сиёсии кишвар аз қабили таҷлили рӯзи Артиши миллӣ, рӯзи Ваҳдати миллӣ, 23-юмин солгарди Истиқтолияти давлатӣ, 20-умин солгарди қабули Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон рост омад. Ба ин муносибат мутобиқи нақшаша Раёсати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар факултети ҳуқуқшиносӣ як қатор чорабиниҳо мумхим баргузор гардид. Дар асоси нақшаша конференсияҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва чорабиниҳо дар боло зикргардида дар факултети ҳуқуқшиносӣ якчанд конференсияҳо, мизи мудаввар ва семинарҳои илмӣ-назариявӣ гузаронида шуд. Чунончи:

1. Рӯзи 29-уми марта соли 2014 дар замини кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ мутобики фармоши ректори ДМТ аз 17.02.2014, №36-09 конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳориявӣ дар мавзӯи: "Масоили ҷавобгарии ҳуқуқӣ тибқи қонунгузории нави Ҷумҳории Тоҷикистон" баргузор гардида буд, ки дар он маъсалаҳои зерин аз қабили "Проблемаҳои назариявӣ ва амалии ҷавобгарии ҳуқуқӣ", "Мағҳум ва нишонаҳои ҷинонӣ-ят ва ҷазо дар ҳуқуқи ҷинонӣ мусулмонӣ", "Ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва масъулияти иҷтимоӣ", "Роҷеъ ба бâъзе ҷанҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва масъулияти ҳуқуқӣ", "Принсипҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ", "Намудҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ", "Мақсадҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ", "Функцияи ҷавобгарии ҳуқуқӣ" ва гайра мавриди баррасӣ қарор дода шуд.

2. Соли 2014 дар пояи кафедраи ҳукуки байналхалқӣ ду семинари илмӣ-назариявии устодон, яке 21 декабря соли 2013 бо гузоришҳои илмии асистент Салиҳов З.И. "Масоили назариявии ҳамлу нақли байналмилалии ҳавоии борҳо"; асистент Саидов Ҳ.Ҳ. "Асосҳои ҳукуки ташкил ва фаъолияти мақомоти гумруқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон"; аспирант Раҷабов Ф.Н. "Ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ёрии ҳукуқӣ доир ба парвандаҳои ҷиноятӣ бо кишварҳои ИДМ" ва дигаре 25-уми январи соли 2014 бо гузоришҳои илмии асистент Мирзоев А.М. "Ҳукуқи татбиқшаванда ба муносибатҳои шартномавӣ дар ҳукуқи байналхалқии хусусӣ"; асистент Курбонов Ҷ.С. "Ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Соҳмони умуничаҳонии савдо: ҷанбаи байналмилалий-ҳукуқӣ"; аспирант Шарифова М.Р. "Проблемаи танзими ҳукуқии таъсис ва фаъолияти намояндагиҳои дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон") барпо карда шуд. Инчунин дар ҳамин кафедра конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳурийӣ дар мавзӯи "Мақоми санадҳои ҳукуқи байналмилалий дар низоми ҳукуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон" баҳшида ба 20-солагии таъсисёбии кафедраи ҳукуки байналмилалий 14-уми марта соли 2014 бо шунидани 11 маърӯза барпо шуд. (Фармоиши ректори ДМТ аз 31.01.2014. №23-09).

ректори ДМТ аз 31.01.2014, №23-09).

3. Со ташаббуси кафедраи хукуки конституционий бошад, рӯзи 6-уми марта соли 2014 мизи мудаввари чумхурӣӣ дар мавзӯи "Таҳқими Конститутсия дар давлатдории навини Тоҷикистон" баҳшида ба 75-солагии дотсенти кафедра А.Имомов ва рӯзи 29-уми октябриси 2014 конференсияи байнамиллалӣ дар мавзӯи "Инкишофи пайдиди конституционализм дар даврони истиқтолияти Тоҷикистон" баргузор карда шуданд. Дар кори конференсияи байнамиллалӣ аз Федератсияи Россия, Чумхурӣ Қирғизистон олимони барчасти ширкат ва маърӯза карланд.

части ширкат ва маъруза кардан.

4. Мутобиқи фармоши ректори ДМТ аз 21.10.2013, №305-09, рӯзи 25-уми декабри соли 2013 дар заминай кафедраи ҳукуки судӣ ва назорати прокурорӣ конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи "Испоҳоти судӣ дар Тоҷикистон: мушкилот ва роҳҳои ҳалли он" ва рӯзи 14-уми майи соли 2014 семинари илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи "Инкишофи ҳукуки судӣ ва назорати прокурорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Фармоши ректори ДМТ аз 12.05.2014, №135-09) барои карда ўшуд.

5. Бо иқдоми кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷоратӣ бошад, санаи 30-юми дебабри соли 2013 конференсияи илмии назар

ҲИСОБОТ

ОИД БА НАТИЧАҲОИ ФАЪОЛИЯТИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТИИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ ДАР СОЛИ 2014

риявии чумхурияйӣ дар мавзӯи "Танзими ҳуқуқии туризм дар Чумхурии Тоҷикистон: мушкилот ва роҳҳои ҳалли он" (фармоиши ректори ДМТ аз 30.09.2013, №271-09) ва конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи "Мушкилоти танзими ҳуқуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ: мушкилот ва дурнамо" 10-уми июня соли 2014 баргузор гардиданд (фармоиши ректори ДМТ аз 28.05.2014, №271-09). Дар кори конференсияи байналмилали ду нафар олимони барҷастаи Федератсияи Россия иштирок ва маърӯза карданд.

кардан.

6. Дар заминаи кафедраи ҳуқуқи нақли-
ёт ва ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои табии
рӯзи 23 майи соли 2014 конференсияи илмий-
амалияи ҷумхурӣявӣ дар мавзӯи "Инкишофи
қонунгозории замин: мушкилот ва ҳалли он"
бо шунидани 11 маърӯза барпо шудааст.
(фармоиши ректори ДМТ аз 02.05.2014,
№126-09)

№120-9)
7. Кафедраи забонҳои хориҷӣ моҳи февралӣ соли 2014 семинари илмӣ-назариявии устодони кафедра ва рӯзи 16 апрели соли 2014 конференсияи илмию назариявии чумхурияй дар мавзӯи "Истифодаи технологияи муҳталиф дар раванди таълими забонҳои хориҷӣ дар партави фаъолияти касбӣ" (ба муносабати 20-солагии қабули Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон) гузаронид. (Фармоши ректори ДМТ аз 06.03.2014,

№68-09)

8. Рӯзи 6-уми сентябрь соли 2013 дар факултети ҳуқуқшиносӣ мизи мудаввари ҷумҳурияй дар мавзӯи "Соҳибхитиёри давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва инкишофи илми ҳуқуқ" баҳшида ба таҷлили 23-юмин согларди ҷаҳони Истиқболияти давлатӣ (Фармоиши ректори ДМТ таҳти №209-09 аз 08.09.2014) ва санаси 3-уми октябрь соли 2014 қонғони илмӣ-амалии ҷумҳурияй дар мавзӯи "Проблемаҳои муосирни забон ва сифати қонун дар ҔТ" баҳшида ба Рӯзи забонии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (Фармоиши ректори ДМТ таҳти № 256-09 аз 30.09.2014).

**Дар давоми соли ҳисоботӣ дар факултет 2
конференсияи байналмилалӣ, 9 конфронси
ҷумҳурияйӣ, 5 семинари илмӣ-назарияйӣ, 3 мизи
мудаввари ҷумҳурияйӣ баргузор гардидааст.**

ноябрь 2014 гузаронидани як мизи мудаввари чумхурияй бахшида ба Ичлосиян тақдирсози Шӯрои Олии Тоҷикистон ва рӯзи Парчами давлатӣ дар назар аст.

9. Рӯзи 06.02.2014 дар факултети ҳукуқшиносӣ семинари илмии профессори Донишгоҳи Гамбурги Чумхурии Федеративии Олмон Отто Люхтерхандта баргузор гардид. Ин семинар ба мавзӯи асосҳои конститутсионии ҳифзи ҳукуқи инсон бахшида шуда буд.

10. Ҳамчунин моҳи декабри соли ҷорӣ дар заманаи кафедраи ҳукуқи инсон ва ҳукуқшиносии мукоисавӣ, конференсияи илмию амалии чумхурияй бахшида ба 66-умин солгарди қабули Эъломияни ҳукуқи башар баргузор ҳоҳад гашт.

11. Ас 21 то 26 сарди соли 2014 дар

ни) Чумхурии Тоҷикистон: нақши ҷавонон ҳамчун пойдевори ҷомеа ва ҳукуқи инсон дар он", конференсияи илмӣ-амалии чумхурияй дар Вазорати маориф ва илми Чумхурии Тоҷикистон дар мавзӯи "Конститутсиоя-кафили ҳукуқи шаҳрвандон ба таҳсил", конференсияи илмӣ-амалӣ дар Маркази миллии қонунгозории назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон дар мавзӯи "Накши Конститутсиияи (Сарқонуни) Чумхурии Тоҷикистон дар инкишофи қонунгозорӣ", ҷаласаи муаррифии Ҳисоботи ниҳоии Дафтари ниҳодҳои демократӣ ва ҳукуқи инсони Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо (ДНДҲИ САҲА) оид ба интихоботи Президенти Чумхурии Тоҷикистон Душанбе, 9-уми апрели соли 2014 ва ғайра қайд кардан бемарказӣ аст. Ҳамчунин, доктори факултети

11. Аз 21 то 26 априли соли 2014 дар факултети ҳукуқшиноси Конференсияи чумхуриявии илмий назариявии ҳайати устодон баҳшида ба "20-солагии Конститусия (Саркунун) Чумхурии Тоҷикистон" баргузор гардид. Мувофиқи барнома аз 114 маърӯзаи пешниҳодшуда, 104 маърӯза тибқи барнома ва 4 маърӯза иловагӣ шунуда шуд. Дар конференсия зикргардида масъалаҳои рӯзмар-бамаврид аст. Ҳамчунин декани факултети ҳукуқшиноси дотсент Э. С. Насурдинов дар конференсияи Конфутций дар Чумхурии Хитой иштирок ва баромад намуданд. Мудири кафедраи ҳукуқи гражданий профессор Ш.К. Гаюров 24-уми майи соли ҷорӣ дар ҷаласаи панҷуми ҳамоҳангии роҳбарони Шӯроҳои диссертатсионӣ дар баҳши ҳукуқи иштирок ва баромад намуданд. Ин ҷаласа дар шаҳри Саратови ФР бо ташаббуси Вазорати маориф ва илми ФР, Комиссияи олии атестатсионӣ ва Академияи давлатии ҳукуқии Саратов баргузор шуд. Дотсенти кафедраи ҳукуқи конститусионӣ А.М. Диноршоев ва муалими калони ин кафедра Ш. Камолов барои мӯҳокимаи рисолаи докторӣ ва номзадӣ ба шаҳри Москва сафари илмӣ намуданд. Инчунин якчанд устодони факултет барои иштирок дар конференсия, мӯҳокимаи рисолаҳои докториу номзадӣ ба шаҳрҳои Санкт-Петербург, Москва ва Чумхурии Қирғизистон сафарҳои хизматӣ намуданд. Ҳулоса, дар соли ҳисоботӣ устодони факултет дар 44 конференсияҳои байналхалқӣ (солҳои 2013-32, 2012-27), 96 чумхуриявӣ (солҳои 2013-71 2012-58) ва 12 умумидонишгоҳӣ (солҳои 2013-65, 2012-52) иштирок ва баромад карданд.

Бо мақсади ба амал баровардани ҳам-

мақомотхой ҳиғзи ҳуқұқ, вазорату күмитаҳои давлатӣ, донишгоҳҳо, марказҳои илмию тадқиқотии ҷумхурӣ ва хориҷӣ алоқаи устувори илмиро ба роҳ мондааст. Аз ҷумла, имрӯз факултети ҳуқұқшиноси бу Прокуратураи генералии Ҷумхурии Тоҷикистон, Суди Олии Ҷумхурии Тоҷикистон, Вазорати корҳои доҳилии Ҷумхурии Тоҷикистон, Вазорати адлияи Ҷумхурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илми Ҷумхурии Тоҷикистон, Комиссияи интихобот варайъпурсӣ, Маркази миллии қонунгизории наазди Президенти Ҷумхурии Тоҷикистон, Институти фалсафа, сиёсатшиноси ҳуқұқи ба номи А.Баҳоваддинови Академияи илмҳои Ҷумхурии Тоҷикистон, Доңишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов, Доңишгоҳи давлатии лингвистикай шаҳри Москва, Доңигоҳи давлатии дӯстии халқои Федератсияи Россия, Доңишгоҳи давлатии Санкт-Петербург, Мактаби олии иқтисодии шаҳри Москва, Доңишгоҳи миллии Қазоқистон, Доңишгоҳи Бремен (Олмон), Доңишгоҳи славяннии Россия- Қыргизистон ва ғайра алоқаи зичи илмиро доро мебошад.

Натицин ишамкориҳост, ки устоди кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқинсони мӯқисавӣ дотсент З. Ализода дар Мактаби олии иқтисодии шаҳри Москва дифои рисолаи докторӣ, устоди кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ П. Абдуллоев дар Дошишгоҳи давлатии шаҳри Москва ба номи М.В. Ломоносов дифои рисолаи номзадӣ намуданд. А-

систенти кафедраи ҳуқуқи конституцисионӣ И.Саидов бошад дар Шӯрои диссертатсионии назди Донишгоҳи дӯстии халқҳои Федератсияи Россия санаи 28.11.2014 рисолаҳои номзадиашро дифъъ менамояд.

Дигар аз самтҳои фаъолияти илмӣ-тадқиқотии устодони факултетро аспирантура ташкил медиҳад. Дар факултети ҳукукшиносӣ 44 нафар аспирант (солҳои 2013-47, 2012 - 42) таҳсил менамояд, ки аз ин шумора 13 нафар дар шӯъбай рӯзона (солҳои 2013-16, 2012-15) ва 31 нафари боқимондаро аспирантони шӯъбай гоибона (солҳои 2013-31, 2012-27) ташкил дода, 4 нафари онҳо шаҳрвандони хориҷӣ (аз ҶИЭ) мебошанд. Дар факултет 44 нафар унвончӯ таҳсил менамоянд, ки 10 нафари онро шаҳрвандони ҶИЭ ва ҶИА ташкил медиҳанд. Аз ҳисоби устодони факултет чор нафар устодон (Саидов Ш.Н., Камолов З.А., Ҳимматов Ҳ.Н., Гадоев Б.С.) дар докторантурато таҳсипро идома дода истоданд.

Боиси хушнудист, ки соли ҷорӣ декани факултети ҳукуқшиносӣ дотсент Э.С. Насурдинов дар санаи 19-уми сентябрی соли 2014 дар мавзӯи "Ташаккули фарҳанги ҳукуқӣ дар ҶТ дар шароити тақвияти тафриқаҳои фарҳангӣ-тамаддунӣ: масоили назария ва амалия" аз рӯи ихтисоси "12.00.01 - Назария ва таърихи давлат ва ҳукуқ, таърихи таълимот оид ба ҳукуқ ва давлат" ва дар санаи 28-уми октябрی соли 2014 Зариф Ализода дар мавзӯи "Пайдоиш ва инкишофи институти парлумонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: тадқиқоти конституцисионӣ-ҳукуқӣ" аз рӯи ихтисоси "12.00.02 Ҳукуқи конституцисионӣ, муроҷааи суди конституцисионӣ, ҳукуқи муниципалӣ" либои ги-

солаҳои докторӣ карданд. Ба ғайр аз ин устодони кафедраи ҳуқуқи граждани муаллими қалон И.Ғ. Аҳмадҷонов санаи 18-уми апрели 2014 дар мавзӯи "Табииати ҳуқуқии шартномаи муаллифи тибқи қонунгузории Чумхурии Тоҷикистон" ва асистент Н.Ш. Қурбоналиев санаи 18-уми апрели соли 2014 дар мавзӯи "Проблемаҳои ҳимояи ҳуқуқи гражданини иттилоотии кӯдак дар Чумхурии Тоҷикистон" аз рӯи ихтисоси "12.00.03 - ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи оилавӣ, ҳуқуқи байналмилалии ҳусусӣ", устодони кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муқоисавӣ асистент И.Қ. Миралиев санаи 16-уми майи соли 2014 дар мавзӯи "Ҳуқуқи инсон дар шароити ташаккулёбии давлати ҳукукбунёд дар Чумхурии Тоҷикистон", муаллими қалон Н.И. Бобоева санаи 30 июни соли 2014 дар мавзӯи "Таҳаввулоти ҳокимиияти давлатӣ дар Тоҷикистони таъриҳӣ" (асарҳои 9-14) аз рӯи ихтисоси "12.00.01 - назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, таърихи таълимот оид ба ҳуқуқ ва давлат", асистенти кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷоратӣ асистент Э.Д. Кабутов санаи 25.07.2014 дар мавзӯи "Масъалаҳои танзими ҳусусӣ-ҳуқуқии расонидани хизмат оид ба кортаяминкунӣ дар Чумхурии Тоҷикистон", унвончӯёни ҳамин кафедра А.С. Пулатов дар мавзӯи "Танзими ҳуқуқи фаъолияти соҳибкории субъектони хоҷагидори хориҷӣ дар ҳудуди Чумхурии Тоҷикистон" ва Ш.А. Тоҷибоев дар мавзӯи "Танзими ҳуқуқии шар-

Дар соли сипаригардида 2 рисолаи докторӣ ва 9 рисолаҳои номзадӣ (ҷамъ 11 рисола) аз ҷониби устодони факултет ҳимоя гардиданд. Умуман төъдоди устодони унвондор дар факултет ба 68 нафар расидааст.

тиклияни давлатй, Рўзи забони давлатий Чумхурии Тоҷикистон, 20-умин согларди қабули Конституция (Сарқонун), интихоботи Маслиси Олии Чумхурии Тоҷикистон, Ичлюсия тақдирсози Шӯрои олии Тоҷикистон, Рўзи Парчами давлатии Чумхурии Тоҷикистон дар шабакаҳои телевизионни Сафина, Шабакаи аввал, Ҷаҳоннамо, Баҳористон баромад ва сұхбатхо намуданд.

хуқуқи ве умумий-хуқуқиин муносибатчо дар соҳаи нақлиёт, кишоварзӣ, экологӣ ва замин;

- Масоили тафтиши чиноятҳо барои таҷӯвузкорӣ ба моликият;
- Забон - ҳамчун системаи бисёртаркиба, дорои функсиия иҷтимоии муҳити муошират;

Мавзуъ ва роҳбарии илмӣ:

1. Паҳлухо таъриҳий-хукуқӣ ва проблемаҳои умуминазариявии инкишофи давлати-
ву хукуқии Тоҷикистон (роҳбари илмӣ: д.и.ҳ.,
академик Тоҳиров Ф.Т. ва д.и.ҳ., профессор
Сотиволдиев Р.Ш). Соли 2014 марҳилаи 4-
уми баррасии мавзӯй ба ҳисоб рафта дар ин
давра устодон таҳқиқи таъриҳий-хукуқӣ ва

Самтҳо:

- Қонуниятқои умумии ташаккул, инкишоф ва амали давлат ва ҳуқуқ;
  - Такмили асосхои ҳуқуқӣ-конститутсионии Чумхурии Тоҷикистон, вазъи ҳуқуқи инсон ва шаҳрванд, шаклҳои демократия ташкил ва фаъолияти мақомоти давлатӣ;
  - Дурнамои инкишофи ҳуқуқи соҳибкорӣ қишоварзӣ, молия, андоз ва меҳнат;
  - Инкишофи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ дар Чумхурии Тоҷикистон. Омӯзиши чинояткорӣ дар Чумхурии Тоҷикистон;
  - Рушд ва инкишофи ҳуқуқи нақлиёт, қишоварзӣ ва ҳуқуқи истифодаи сарватҳои табии;
  - Таҳлили соҳторӣ-функционалии забон дар доираи алоқаи чудошавандай он бо фаъолияти касбии донишҷӯён.
  - Проблемаҳои таъриҳӣ-ҳуқуқӣ ва умумизариявии давлат ва ҳуқуқ: таъриҳи вадимрӯз;
  - Инкишофёбии қонунгузории чинояти ҶТ дар бораи ҷавобгарии барои таҷовузкорӣ ба моликият ва тафтиши ин чиноятаҳо;
  - Мустаҳкам намудани асосхои соҳторӣ конститутсионӣ, такмили демократия ҳуқуқ ва озодиҳои инсону шаҳрванд, ташкили фаъолияти мақомоти давлатӣ;

Масъалаҳо:

- Проблемаҳои назариявии бъазе масъалаҳои муҳими ҳуқуқи гражданий;
  - Мувоғиқақунонии танзими умумий ва ҳусусӣ-ҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат;
  - Такмили назария, батанзимдарории ҳуқуқии ташкил ва фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, коркарди роҳу василаҳои таъмин намудани суди одил, назорати прокурории босамар, пешгирий намудани чинояткорӣ расонидани ёрни ҳуқуқӣ;
  - Танзими шартномавии муносибатҳои байналхалқии ҳусусӣ;
  - Фаъолияти ҳуқуқҷодқунии ташкило-тҳои байналхалқӣ.
  - Мукаммалгардонии санадҳои меъёрий ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаҳои ҳимояи ҳуқуқи инсон;
  - Рушд ва инкишифӣ танзими ҳусусӣ;

(Давомаш дар сах. 4)

Агар мо ба соли фаъолияти тадқиқотии факултети ҳуқуқшиносӣ (2014, 2013, 2012) назар афканем, шумораи умумии устодоне, ки дар ин давра рисолаи илмии худро дифоъ карданд, 31 нафарро ташкил медиҳанд, ки аз ин 4 рисолаи докторӣ ва 27 рисолаи номзадӣ мебошад.

(Авеалаш дар саҳ. 3)

қот қарор дода шуд.

5. Назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусӣ-хуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва меҳнат. (Роҳбарни илмӣ: н.и.ҳ., дотсент Сангинос Д.Ш.). Устодони кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат дар ин марҳила мавзӯи проблемаҳои назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусии хуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбики меҳнат ва дар ин замона коркарди хулосаҳои асосноки илмӣ, таклиф, пешниҳод ва тавсияҳои амалӣ ҷиҳати тақмилӣ минбаъдаи механизми танзими умумӣ ва хусусии хуқуқии муносибатҳои бахши соҳибкорӣ ва меҳнатро мавриди тадқиқоти илмӣ қарор доданд.

6. Масоили назарияи низоми судӣ, адолати судӣ, ташкил ва фаъолияти макомоти хифзи хуқуқ, тақмилӣ намудҳои гуногуни мурофиа, назорати прокурорӣ, фаъолияти адвокатӣ, омӯзиши ҷинояткорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. (роҳбарни илмӣ: д.и.ҳ., профессор Искандаров З.Ҳ.). Дар ин марҳила замонаи омӯзиши назарияҳои илмӣ, таҳлили қонунгузорӣ ва амалияи мақомотҳои хифзи хуқуқ мусоидат намудан ба инкишофи хуқуқи судӣ, назорати прокурорӣ, адвокатура дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди тадқиқоти устодон қарор гирифт.

7. Шартнома ҳамчун воситаи танзими мундариҷаҳои байналхалқии хусусӣ (роҳбарни илмӣ: д.и.ҳ., проф. Менглиев Ш.М.). Дар замони мусоир дар радифи қонунгузории ҶТ, меъёроҳои хуқуқи байналхалқӣ дар танзими муносибатҳои муюмилоти байналхалқии гражданий мавқеи мухим ва назаррасро дорад. Ҳадафи тадқиқоти илмии устодони кафедра дар марҳилаи 4-ум иборат аз он буд, ки мувофиқи санадҳои миллӣ ва хуқуқи байналхалқӣ муйян кардан умумият ва хусусиятҳо дар танзими муносибатҳои амволӣ ва шаҳсии гайриамвонӣ мебошад. Бинобар ин хусусият, предмет ва объекти муносибатҳои хуқуқи гражданий дар хуқуқи байналхалқии хусусӣ мавриди тадқиқот қарор дода шуд.

8. Қобилияти хуқуқдории шартномавии ташкилотҳои байналхалқӣ (роҳбарни илмӣ н.и.ҳ., дотсент Раҷабов М.Н.). Ташкилотҳои байналхалқӣ дорон қобилияти хуқуқдории байналхалқӣ буда, дар доираи ваколати худ хуқуқи бастани шартномаҳои гуногунро даранд. Сарчашмаи қобилияти хуқуқдории шартномавии ташкилотҳои байналхалқӣ ҳуҷҷатҳои муассисӣ мебошад. Таҳлили ҳуҷҷатҳои муассисии ташкилотҳои байналхалқӣ нишон медиҳад, ки қобилияти хуқуқдории шартномавии ташкилотҳои байналхалқӣ бо ду тарз мустаҳкам гардонида мешавад: ба воситаи ҳолати умумӣ, ки пешбинии бастани дилҳоҳ шартномаро барои иҷрои вазифаҳои ташкилот мусоидат менамояд, ё бо ҳолати маҳсус ё ҳолатҳо, ки имконияти бастани категорияи созишномаҳои мушаххасаро бо давлатҳои мушаххас муйян мекунад. Мақсади тадқиқи-

ҲИСОБОТ ОИД БА НАТИҶАҲОИ ФАЪОЛИЯТИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТИИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ ДАР СОЛИ 2014

« Соли 2013-2014 дар факултети ҳуқуқшиносӣ маҷаллаи илмӣ-иттилоотии "Ҳаёти хуқуқӣ" (Правовая жизнь) чор шуора дар соли 2013 ва дар соли 2014 бошад се шумора аз ҷоп баромаданд. Дар баробари ин 13 шумораи газетаи "Минбари ҳуқуқшинос" дар соли 2013-2014 низ аз ҷоп баромаданд, ки дар он мақолаҳои устодон ва донишҷӯёни факултет ҷоп карда шудаанд. »

« Дар факултети ҳуқуқшиносӣ тули солҳои 2012, 2013, 2014 1484 маводҳои илмӣ ба табъ расидаанд, ки онҳоро 97 монография, 30 китоби дарсӣ, 149 воситаи таълимӣ, 143 дастури методӣ, 44 фишурда ва 1021 мақолаҳои илмию оммавӣ ташкил медиҳад. »

батҳо дар бахши нақлиёт, кишоварзӣ, экологӣ ва замони машгул шуданд.

11. Тамоюли шаҳсии инкишофёбандони қасбии равандҳои таълим дар партави талаботҳои навин нисбати таълим дар мактаби олий. (Роҳбарни илмӣ н.и.ғ., дотсент Салоҳиддинов В.Ю.). Кор карда баромадони ҷараҳи комплексии низоми ҷорабаниҳо барои ташкил додани замонаи бе ихтилофот амал намудани забонҳои ҳориҷӣ бо дарназардошти фаъолияти қасбии донишҷӯён яке аз вазифаҳои асосии устодони ин кафедра буд. Аз ҷониби устодони кафедра маҳзани маводҳои методӣ барои таълим додани забонҳои ҳориҷӣ тартиб дода шуд.

12. Методикай тафтишотии ҷиноятҳо ба мӯқобили моликияти: проблемаҳои назарияӣ ва амалияӣ (Роҳбарни илмӣ: н.и.ҳ., дотсент А.Қ. Назаров). Дар ин марҳила проблемаҳои назарияӣ ва амалияи методикай тафтишотӣ, амалиётҳои аввалин дароҷа ва минбаъдаи тафтишотӣ, банақшагарии тафтишотӣ ва фарзияҳои тафтишотии ҷиноятҳо мӯқобили моликияти мавриди тадқиқот қарор дода шуданд.

Соли 2014 аз нигоҳи самарнокии корҳои илмию тадқиқотии устодон, яке аз солҳои пурబарор ба ҳисоб меравад.

Дар соли 2014 - 650 маводҳои ҷоп (солҳои 2013 - 500, 2012 - 334, 2011 - 221, 2010 - 320, 2009 - 273) ба нашр расонида шудааст. Аз ин шумора:

1. Монография 32-то (5-то дар ҳориҷа) (солҳои 2013 - 33, 2012 - 32, 2011 - 17, 2010 - 22, 2009 - 19-то);

2. Китоби дарсӣ 12-то (солҳои 2013 - 12, 2012 - 6, 2011 - 5, 2010 - 20, соли 2009 - 5);

3. Васоити таълимӣ 60-то (солҳои 2013 - 52, 2012 - 37, 2011 - 27, 2010 - 45, 2009 - 11);

4. Дастури таълимӣ 31-то (солҳои 2013 - 62, 2012 - 50, 2011 - 37, 2010 - 25, 2009 - 21);

5. Фишурда 7-то (солҳои 2013 - 28, 2012 - 9, 2011 - 17, 2010 - 22, 2009 - 19);

6. Мақолаҳои илмиу оммавӣ 508-то (15-то дар ҳориҷа) (солҳои 2013 - 307, 2012 - 200, 2011 - 120, 2010 - 175, 2009 - 175).

Дар факултети ҳуқуқшиносӣ тули солҳои 2012, 2013, 2014 1484 маводҳои илмӣ ба табъ расидаанд, ки онҳоро 97 монография, 30 китоби дарсӣ, 149 воситаи таълимӣ, 143 дастури методӣ, 44 фишурда ва 1021 мақолаҳои илмию оммавӣ ташкил медиҳад.

(Давомаш дар саҳ. 6)

Соли 2013-2014 дар факултети ҳуқуқшиносӣ маҷаллаи илмӣ-иттилоотии "Ҳаёти хуқуқӣ" (Правовая жизнь) чор шуора дар соли 2013 ва дар соли 2014 бошад се шумора аз ҷоп баромаданд. Дар шумораҳои зикргардида 95 мақолаи илмӣ, 7 тафсир, 6 тақриз, 2 ёдшотҳои устодони факултет ва олимони барҷастаи Федератсия Россия, Ҷумҳурии Олмон, Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Қирғизистон ва кормандони мақомоти хифзи хуқуқ ба табъ расидаанд. Дар баробари ин 13 шумораи газетаи "Минбари ҳуқуқшинос" дар соли 2013-2014 низ аз ҷоп баромаданд, ки дар он 71 мақолаҳои устодон ва 54 мақолаҳои донишҷӯёни факултет ҷоп карда шудаанд.

Ба гайр аз нишондодҳои дар боло қайд гардида устодони факултет имсол чун ҳар сола ба лоиҳаҳои қонун ва дигар санадҳои меъёрии хуқуқи хулосаҳои хуқуқӣ додаанд. Масалан, дар асоси амри Президенти ҶТ аз 8. 06. 2013, таҳти № АП - 2257 гурӯҳи корӣ барои дар таҳрири нав таҳия намудани Ко-декси граждании ҶТ таъсис дода шуд. Дар ҳайати он профессорони кафедраи хуқуқи гражданий Ш.К.Ғаиров, Ш.Т.Тагойназаров Ҷ.С.Муртазокулов иштироки фаъолона доштанд. Онҳо Ко-декси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар таҳрири нав омода намуданд. Устодони кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ дотсентон Н.Ш.Шонасрӯдинов ва Д.Ш.Сангинос дар таҳияи лоиҳаҳои Ко-декси мурофиавии хуқуқвайронкунии мъмурӣ ва қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши устодон А.М.Диноршоев, Ҳ.Ойев, С. Якубова зиёд аст. Инчунин устодони факултет дар мӯҳримаи лоиҳаҳои қонуни Ҳориҷӣ таҷдид монанд. Дар таҳияи лоиҳаҳои Ко-декси мурофиавии хуқуқвайронкунии мъмурӣ ва қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши устодон А.М.Диноршоев, Ҳ.Ойев, С. Якубова зиёд аст. Инчунин устодони факултет дар таҳрири нави моддаи 186 Ко-декси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон, "Дар бораи ад-вокатура ва фаъолияти адвокатӣ", лоиҳа дар мавзӯи "Ҷанбаҳои сиёсии хуқуқӣ ва иттилоотии фаъолияти хифзи хуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 2016-2020)". Академияи ВКД ҔТ иштирок карданд.

Дар ҳайати он профессорони кафедраи хуқуқи гражданий Ш.К.Ғаиров, Ш.Т.Тагойназаров Ҷ.С.Муртазокулов иштироки фаъолона доштанд. Онҳо Ко-декси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар таҳрири нав омода намуданд. Устодони кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ дотсентон Н.Ш.Шонасрӯдинов ва Д.Ш.Сангинос дар таҳияи лоиҳаҳои Ко-декси мурофиавии хуқуқвайронкунии мъмурӣ ва қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши устодон А.М.Диноршоев, Ҳ.Ойев, С. Якубова зиёд аст. Инчунин устодони факултет дар мӯҳримаи лоиҳаҳои қонуни Ҳориҷӣ таҷдид монанд. Дар таҳияи лоиҳаҳои Ко-декси мурофиавии хуқуқвайронкунии мъмурӣ ва қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши устодон А.М.Диноршоев, Ҳ.Ойев, С. Якубова зиёд аст. Инчунин устодони факултет дар таҳрири нави моддаи 186 Ко-декси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон, "Дар бораи ад-вокатура ва фаъолияти адвокатӣ", лоиҳа дар мавзӯи "Ҷанбаҳои сиёсии хуқуқӣ ва иттилоотии фаъолияти хифзи хуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 2016-2020)". Академияи ВКД ҔТ иштирок карданд.

УНВОН МУБОРАК!

Чодаи илм бузургтарин ва мушкитарин чодае дар зиндагист, ки по гузаштану паймудани он тавъам ба сабру таҳаммул ва саъю талоши ҳамешаҳӣ мебошад. Ба тъбири бузургон, андухтани илм баробари кандани чоҳ бо сӯзан аст ва маҳз касе ба он муваффақ мешавад, ки ҳиммати баланд доштаву пайваста дар ҷаҳду кӯшиш бошад.

Боиси хурсандист, ки 14-уми ноябрь соли 2014 дар Ватани азизамон донишмандони тоҷик: Муҳаммадиусуф Имомов (филология), Фарҳод Раҳимӣ (физика), Ҳикмат Ҳисориев (ботаника), Акбар Турсунов (маданиятшunosӣ), Ҳайдар Сафиев (кимиё), Кароматулло Олимов (фалсафа), Акрамшо Фелалиев (физиология ва биохимияи растани) ба ҳайси ака-

демики Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоб гардида, ба дорандагони баландтарин унвони илмӣ-академик шомил гаштанд.

Дар робита ба ин, Садорати факултети ҳуқуқшиносӣ бо шумули ҳама кормандону устодон ва донишҷӯёни ин даргоҳ донишмандони мазкур, ба вижа Устоди арҷоманд, Ректори Донишгоҳи миллӣ Имомов Муҳаммадиусуф Сайдалиевичро ба муносабати интихоб шудан ба ҳайси Академик - узви пайвастаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон самимона табрик гуфта, ба Устоди арҷоманд саломатии бардавом ва дар ҷодаи илму роҳбарӣ муваффақиятҳои нав ба нахӯҳонанд.

В 2014 году все международное сообщество отмечает знаковый юбилей - 30-летие Декларации о праве народов на мир, принятой Генеральной Ассамблеей ООН 12 ноября 1984 г., провозгласившей священным долгом каждого государства обеспечение мирной жизни народов.

Сегодня в условиях глобальных вызовов и угроз человечеству, происходят тысячи локальных и региональных конфликтов, нарушающих мир, интересы той или иной страны, каких-либо организаций и общностей. В таких обстоятельствах вопрос обеспечения права на мир касается практически каждого государства и каждого жителя Земли.

Право на мир имеет фундаментальный характер, является естественным, неотъемлемым правом человека, наций, народов и других социальных общностей. Оно имеет повышенную значимость для каждой личности, общества и международного сообщества, поскольку без его реального воплощения на практике и эффективной защиты невозможны реализация каждого конкретного человека, развитие общества, процветание государства и результативное межгосударственное сотрудничество. Особую роль обеспечение права на мирную жизнь играет в странах, переживших трагические события внешних и внутренних конфликтов, гражданских войн. Историческая память таджикского и российского народов навсегда сохранила воспоминания о событиях Великой Отечественной войны. Для наших государств, Республики Таджикистан и Российской Федерации, право на мир является высшей ценностью.

Автор настоящей статьи определяет право на мир, как субъективное право индивида и социальной общности (народа, нации, человечества в целом, буд-

ущих поколений), закрепленное международными универсальными и региональными стандартами и национальным законодательством, гарантирующее возможность субъектам жить в мире и согласии, а также требовать от государства и международных организаций создания соответствующих условий для его реализации и защиты.

Таким образом, социальным благом, лежащим в основе данного права, является мирная жизнь. Мир - это состояние поддержания жизни на Земле в целом. Отсутствие мира ведет к разрушениям и гибели человечества. Поэтому право на мир является неотъемлемой гарантией права на жизнь, а его реализация явля-

ние проекта Декларации о праве на мир. Данный проект является очень масштабным и охватывает запрет на угрозу и применение силы, право выступать за мир, ответственность вооруженных сил, поддержание мира, право на развитие, право на безопасную окружающую среду и права пострадавших.

Среди международно-правовых документов регионального значения, закрепивших право народов на мир, следует отметить Африканскую хартию прав человека и прав народов 1981 г., которая в статье 23 провозглашает, что все народы имеют право на мир и безопасность как внутри страны, так и на международном уровне. В иной формулиров-

ПРАВО НА МИР КАК ВЫСШАЯ ЦЕННОСТЬ

ется гарантией всех других прав и свобод.

Право на мир принадлежит к третьему поколению прав и свобод. Оно было впервые закреплено в Декларации ООН о воспитании народов в духе мира 1978 г., которая выделила четыре субъекта права на мир - народы и люди, которые независимо от расы, убеждений, языка и пола обладают неотъемлемым правом на жизнь в мире (раздел 1), а также все государства и все человечество (Преамбула). Еще одним из важнейших актов ООН является указанная выше Декларация ООН о праве народов на мир 1984 г.

В настоящее время в рамках Совета ООН по правам человека идет обсужде-

ние регламентирующей данное право Тунисская декларация о правах человека и правах народов 1988 г. и Азиатско-Тихоокеанская декларация человеческих прав индивидов и народов 1988 г.: первая - как "право народов и государств жить в мирном международном сообществе", вторая - как "право на мир и безопасность в своем коллективе, государстве, на Земле в целом".

Конституционная практика современных государств свидетельствует о закреплении права на мир как коллективного и индивидуального права. Именно в преамбуле Конституции Японии 1947 г. впервые на конституционном уровне было обозначено коллективное право всех народов на мирную жизнь: "Все народы мира имеют право на мирную жизнь, свободную от страха и нужды". Позднее, в преамбуле Конституции Турции 1982 г. было зафиксировано, что все турецкие граждане имеют право требовать мирной жизни, основанной на беззсловном соблюдении прав и свобод друг друга, взаимной любви и товарищества, а также веры в принцип: "Мир в доме, мир в мире". В качестве примеров правовой регламентации права на мир можно также привести Конституции Перу и Колумбии. Так, согласно ч. 22 ст. 2 (глава 1 "Основные права личности") Конституции Перу 1993 г., каждый имеет право на мир и спокойствие. В Конституции Колумбии 1991 г.: в ст. 22 закреплено: мир - есть право и требующая исполнения обязанность, а Конституция Эквадора 1988 г. в ст. 97 гарантирует всем гражданам право и возлагает обязанность участвовать в поддержании мира

Акопян Л.В.
студентка 2 курса Института
права и гуманитарного образования
Московского государственного
университета экономики, статистики
и информатики (МЭСИ)

и безопасности.

Действительно, право на мир в конституционных актах нередко presupposes не только как субъективное право, но и обязанность его сохранения и защиты. И в случае совершения преступлений против мира, как на международном, так и на национальном уровне, предусмотрена ответственность. Существует целостный механизм защиты и поддержания мира, функционирует система должностных лиц, органов и организаций, ответственных за защиту мира.

Конституции Республики Таджикистан и Российской Федерации прямо не закрепляют право на мир. Однако внешнеполитические доктрины наших государств провозглашают миролюбивую политику, а также соблюдение общепризнанных принципов международного права, направленных на поддержание международного мира и безопасности.

Таким образом, мир составляет высшее благо для наших государств и всего человечества, поэтому обязанностью каждого индивида, нации, народа и иных субъектов является его признание, соблюдение и защита. С этой целью необходимо развивать и укреплять взаимное межгосударственное сотрудничество.

Мувофиқи маълумотҳои СММ қисми зиёди аҳолии кураи замин аз норасоии оби тозаи нӯшоқӣ танқисӣ мекашанд ва онҳо аз обҳое истифода мебаранд, ки ба саломатии онҳо зарари калон дорад. Маҳз ҳамин буд, ки СММ дар ассамблеяи 58-уми худ резолутсияи маҳсус таҳти рақами №217 оид ба эълон доштани соли 2005-2015-ро соли байналхалқи даҳсолаи амалиёти "Об барои ҳаёт" ба тасвиви расонид, ки ин бевосита бо ташабbusи Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат гирифт. Бинобар ин Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳттарам Эмомали Раҳмон дар пайди худ ба Маҷлиси Оли аз 20.04.2009 қайд намуданд, ки "Проблемаи марбут ба таъминоти оби тоза сол ба сол барои тамоми

захираҳои калони обҳои ширин дорад, ҳамзамон ўро зарур аст, ки барои самаранок истифода бурдани онҳо тамоми чораҳоро андешад. Ҷихеле ки ба мо мълум аст бисёри давлатҳои ҷаҳон аз нарасидани оби тозаи ошомиданӣ ба қасалиҳои гуногун аз ҷумла: домана, табларза ва ғайраҳо мубтало шуда, боиси марги ҳазоррон нафар гардида истодааст. Бинонбар ин моро зарур аст, ки проблемаи оброҷун дигар сарватҳои табиӣ пайваста мавриди таҳқиқ қарор дода, сарфакорона ва тақроран истифода бурдани онро дар мадди аввал қарор дижем. Зеро аз тоза намудан ва тақроран истифода бурдани об ҳам аз ҷиҳати экологӣ ва ҳам аз ҷиҳати иқтисодӣ манфиати зиёд ба даст меояд.

ки сабаби асосии он баландшавии ҳарорати кураи замин аст. Дар ҳоли ҳозир аз рӯи ҳисоботҳои оморӣ аз 9475 пиряҳои Тоҷикистон 30 фоизи онҳо кам шуда истодааст. Захираи асосии оби ошомиданӣ дар ҔТ ин пиряҳо мебошанд. Ҳушбахтона тибқи итилои идораи обу корези Душанбе бо мусоидати созмонҳои байнамиллалии молӣ ва қишварҳои кӯмакунданаи Тоҷикистон ва тибқи ҳисботҳои омории ҔТ то соли 2015-ум 86 дарсади аҳолии қишварҳои дар ҳоли рушд бо оби поки ошомиданӣ дастраси пайдо ҳоҳанд кард, ки дар ин рӯйхат аҳолии ҔТ низ мебошад. Маълум аст, ки дар бист соли охир таҳдидҳои норасогии об барои рушду инкишофи тамаддунни ҷаҳонӣ яке

ИСТИФОДАИ САМАРАНОКИИ ЗАХИРАҲОИ ОБӢ: МУШКИЛОТ ВА РОҲҲОИ ҲАЛЛИОН

башарият аҳамияти бештар пайдо намуда истодааст. Ҳамчунин қайд намудан ба мавриди аст, ки арзишмандии об на камтар аз арзишмандии нафт, газ, аংগишсанг ва дигар сузишвориҷи манбаҳои энергия барои ояндаи босуботи қишвар ва минтақа ба ҳисоб меравад. Дар акси ҳол ва ояндаи наздик проблемаи об метавонад ба яке аз мушкiloni асосӣ табдил ёфта, дикъати асосии ҷомеаи ҷаҳонро ба худ ҷалб намояд.

Az rӯi tâymini zahiraҳoи obi Toҷikiстон dар ҷaҳon чои seomro iшғol namuda, dar қiшvarҳoи muшtarakulmanofeъ bâъdi Rúsiya choyi duymro meghirad. Misoli in dârēi Sir mебoшад, kи az ҷiҳati dârozî dâr Osieyi Markazî dâr maқomi avval va az ҷiҳatni serobi maқomi duymro iшғol menamoyaд. Dârozii in dârē 3019 km. буда, sar查ашma асосии on 75,2% dâr minтақai Қiргiziston, 15,2% dâr қalamraви Uzbekiston, 6,9% dâr Қazokiston va 2,7% dâr Toҷikiстон tašakkul meёbad. Dârozii Amudar'e boшad, 2540 km буда, sar查ashma асосии on 74% dâr қalamraви Toҷikiстон, 13,9% dâr қalamraви Afghaniстон va Erion, 8,5% - in dâr Uzbakiстон tašakkul meёbad.

Ob dâr Toҷikiстон zahiraи paxnshudatarini tabiъi mебoшад, kи az xolati sifati va miқdoriюn on ustuvorii nizomi ekologij, salomatiюn aҳolij va ruшdi iқtisodii mammakat vobastagii kalon dorad. Toҷikiстон sarfi nazar az on ki

Ba итилои mutaxasisoni idoraи обу koरezai айни ҳол дар Toҷikiстон қисми zиёdi aҳolij bo обҳои chloronidashuda az kuburxо dastrasî doшta, dar oяндаi наздик purra bo obi tозai chloronidashuda boyad tâymin karde shawand. Toҷikiстон doroi zahiraҳoи buzurgi obi oшomidانӣ az pиряҳo мебoшад, kи zиёda az 60%-i zahiraҳoи obi Osieyi markaziro taškil medaiҳad, ammo solҳo oхir in pиряҳo akibniшинӣ mekunand va ҳam аз nigoҳi тoл koҳi shabond, zero ob ba fayr az vositaи istehsolӣ, inchunin vositai

az masъalaҳoи muҳim ba shumor meravad. Binobar in, omӯziши in masъala на tanҳo dar қiшvarҳoи Osieyi Miёna, balki dar қismi zиёdi kurraи zamini xususiyati rӯzmarra giriftaast. Imrӯz in masъala ҔT-ro водор menamoyaд, kи istifodaи samaranoki обро mавriди taҳlil қaror diҳad. Binobar in durust va sarfakorona istifoda бурдани обҳои oшomidанӣ az ҷoniби shaҳrvandoni mo boyad dar madidi avval guzoшta shawad, zero ob ba fayr az vositaи istehsolӣ, inchunin vositai

ПУБЛИЧНАЯ ЛЕКЦИЯ ЗАВЕДУЮЩЕГО КАФЕДРОЙ КОНСТИТУЦИОННОГО ПРАВА ТНУ В МЭСИ

A.M.Dinorshoeva "Формирование идеи прав человека в общественной мысли мусульманского Востока"

6 октября 2014 года кафедрой Международного права и прав человека ИПиГО было организовано мероприятие в рамках активно развивающегося сетевого взаимодействия МЭСИ с Таджикским национальным университетом, которое объединило ученых, преподавателей, студентов, магистрантов,

аспирантов ИПиГО и ИМ МЭСИ и других ВУЗов, в том числе МГПУ.

Для проведения публичной лекции по теме "Формирование идеи прав человека в общественной мысли мусульманского Востока" был приглашен один из ведущих специалистов юридического факультета ТНУ ученый-конституционист, к.ю.н. доцент, заведующий кафедрой Конституционного права, докторант кафедры конституционного права юридического факультета МГУ им. М.В.Ломоносова, автор более 230 научных работ по актуальным вопросам конституционного, международного права и теории и практике прав человека- А.М.Диноршоев.

Азиз Мусоевич является специалистом отдела законодательства по государственному устройству, правоохранительным органам, обороне и безопасности РТ, входит в состав различных профессиональных и экспертных комиссий по вопросам выполнения международных обязательств Республики Таджикистан, Экспертного совета при Уполномоченном по

правам человека в Республике Таджикистан и многих других.

Лекция была посвящена вопросам развития идеи прав человека в истории общественной мысли Ближнего и Среднего Востока. Всем присутствующим на данном публичном мероприятии А.М.Диноршоев подарил авторскую монографию - Диноршоев А.М., Сафаров Б.А. Формирование идеи прав человека в Таджикистане: история и современность: монография. Волгоград: Изд-во Волгоградского филиала ФГБОУ ВПО РАНХиГС, 2014.

Кафедра Международного права и прав человека благодарит всех за участие в данном мероприятии и сообщает о планировании серии публичных лекций ученых из Таджикского национального университета.

30 октября 2014 года заведующий кафедрой международного права и прав человека Института права и гуманитарного образования, к.ю.н., доцент Евгения Михайловна Павленко выступила с публичной лекцией на юридическом факультете Таджикского национального университета по теме "Реализация конституционной обязанности уважать права и свободы, честь и достоинство других лиц, содержащейся в ст.42 Конституции РТ".

ПУБЛИЧНАЯ ЛЕКЦИЯ ЗАВЕДУЮЩЕЙ КАФЕДРОЙ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И ПРАВ ЧЕЛОВЕКА ИНСТИТУТА ПРАВА И ГУМАНИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ МЭСИ В ТНУ

ды других лиц как основа формирования культуры прав человека".

Лекция была организована кафедрой конституционного права юридического факультета в рамках сетевого сотрудничества ТНУ и МЭСИ и приурочена к юбилейным событиям в Таджикистане - 20-летию Конституции Республики Таджикистан.

Е.М.Павленко посвятила свое выступление проблемам формирования культуры прав человека в условиях многообразия современного мира и становления различных моделей прав человека. Особое внимание было уделено балансу прав и обязанностей, типично для азиатской модели прав человека и специфике закрепления конституционных обязанностей в Конституции Республики Таджикистан, в том числе реализации конституционной обязанности уважать права и свободы, честь и достоинство других лиц, содержащейся в ст.42 Конституции РТ.

Лекция Евгении Михайловны объединила студентов, магистрантов, аспирантов и преподавателей

Мусулмони МАҲМАДЮНУС
аспиранти кафедраи ҳуқуқи
нақлиёт ва ҳуқуқи истифодаи
сараватҳои табиӣ

Таджикского национального университета. Состоялась интересная дискуссия.

Чтение публичных лекций становится добной традицией и особой формой научно-методологического и педагогического сотрудничества между кафедрами Института права и гуманитарного образования МЭСИ и юридического факультета ТНУ.

Масъули саҳифа:
Курбон Қурбонов

Тамоми давлатҳои мусир соҳиби рамзҳои миллии худ мебошанд ва парчами милли яке аз руҳҳои асосии он ба ҳисоб меравад. Парчами ҶТ 24 ноябрин соли 1992 пазируфта шудааст. Танзими ҳуқуқи рамзҳои давлатӣ, мувофиқан парчами милли дар давлатҳои мусир ба таври гуногун сурат гирифтааст. Бархе ин масъаларо хеле мубрам шумурда, дар сатҳи Сарқонуни худ номгӯ ва хосиятҳои онро матраҳ соҳтаанд. Қисмати дигаре зарурияти танзими онро дар сатҳи конститусионӣ лозим нашуморида, дар қонунҳои чорӣ ва ё дастуру низомномаҳо иктифо кардаанд. ҶТ бошад, нақш ва аҳамияти рамзҳои давлатӣ, маҳсусан парчами миллиро ба инобат гирифта, мақоми онро дар Сарқонун мӯайян намудааст. Вазъи ҳуқуқӣ, тартиби омодасозӣ, андоза ва корбурди расмии Парчамро Қонуни ҶТ "Дар бораи рамзҳои давлатии ҶТ" аз 12 май 2007 мӯкаррар мекунад.

Президенти ҶТ Эмомалӣ Раҳмон дар Пайёми телевизионии худ ба муносибати "Рӯзи парчам" рангҳои парчами миллиро "ифодагари роҳи таърихии ҳалқи Тоҷикистон ва баёнгари арзишҳои фарҳангии милли вишиёсӣ" донист ва гуфт:

Ранги сурҳ - рамзи муборизаву ҷоннисории ҳалқ барои озодӣ ва истиқлол, ранги сафед - нишони баҳту саодат, умеду орзу ва ранги сабз нишонаи сарсабзиву шукуфӣ, сарбалан-

БА «МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС»

Ҳар касе донад ҳуқуқи худ
нагардад хору зор.
Чун ҳуқуқонии ўдар ҳар
куҷо ояд ба кор.
Ман надидам ҳамчӯ ин минбар
адолатпарваре.
Бо муҳаббат сӯй ин минбар
ҳамеша рӯй ор.

*****

Адлу одил сар ба сар
кошонааш обод кард.
Сайди ҳақ бинмудаву
рӯзномае эҷод кард.
Гар адолатпарварӣ, ҷоно, ба
ин минбар биё.
Ҳар касе ноком бошад,
қалби ўро шод кард.

БА САРМУҲАРРИР

Чун Ҷаҳонгир аз адолат
боҳабар бояд будан,
Мисли ў баҳри ватан танро
сипар бояд будан.
Чун Ҷаҳонгир кай бирӯяд
шермарде дар ҷаҳон.
Нурдурахше мисли ў шамсу
қамар бояд будан.
Бо ду мисра кай тавонам ҷо
кунам аъмоли ў,
Баҳри тавсифаш ҳазору
як асар бояд будан.

Некрӯзи Абдусалим
донишҷӯи соли 4-ум

диву ҳуҷрамӣ ва абадият мебошад.
Дар байнин парчам тасвири тоҷ ва
хафт аҳтар ҷой гирифтааст, ки он ишо-
ра ба решоҳаи таърихии давлатдории
Тоҷикистони соҳибиҳистақпол мебошад.
МО таҳти ҳамин парчам ба вахдати

дар Душанбе парчами Тоҷикистон дар
пояи маҳсус барафтоҳта шуд. Баландии
он 165 метр аст ва баландтарин
пояи парчами давлатӣ дар мамолики
ҷаҳон мебошад ва ба китоби рекор-
дҳои Гиннес сабт шудааст. Ҳар фар-

30 августи соли 2011

милли расидем ва парчами милли ваҳдату яго-
нагии моро боз ҳам мустаҳкам менамояд, таҳти
ҳамин ливо ҷомеаи наъ, ҷомеаи озоди демок-
ратӣ ва ҳуқуқбунёдӯ ду-
навӣ месозем. 24 ноябрин соли 2009 бори аввалин
дар Тоҷикистон "Рӯзи парчами давлатии ҶТ"
ҷашн гирифта шуд. Дар Душанбе дар ин рӯз бо
ташаббуси Ҳуқумати шаҳр аз хиёбони марказии
пойтаҳт парчами давлатӣ парчами ҶТ ба-
рафтоҳта шуда "Рӯзи парчами Тоҷикистон"
ҷашн гирифта шуд. Акунун, ҳамасола рӯзи 24
ноябр чун рӯзи парчами милли дар ҶТ ҷашн ги-
рифта мешавад.

дар Душанбе парчами Тоҷикистон дар

пояи маҳсус баравроҳта шуд. Баландии
он 165 метр аст ва баландтарин
пояи парчами давлатӣ дар мамолики
ҷаҳон мебошад ва ба китоби рекор-

дҳои Гиннес сабт шудааст. Ҳар фар-

дишудааст. Ҳоҷоси ватандорию ватандустӣ
бо василаҳои гуногуне дар ниҳоди ҳар як
инсоне ҳуҷум мекунад. Ҳангоми дидани
манзараҳои зебони қишивар, шунидани су-
руди милли, фаҳмидани музсафарятҳои
қишивар дар самтҳои гуногун ва ҳоказо аз
қабили онҳо мебошанд. Яке аз воситаҳои
баронгезанди ҳоҷоси Ватандорӣ парчам
шумурда мешавад. Ҳангоми назари шаҳс
ба парчам ҳоҷоси ватандорӣ ба миён ома-
да, ҳашкор дар ҳолати ҳисси меҳандустӣ,
меҳнатдустӣ ва муҳаббат қарор медиҳад.
Садоқат ва нерӯмандӣ аз қабили ҳиссият-
тэ мебошанд, ки ҷомеаи мо ба он ниёз
дорад. Он танҳо бо дидану доштани пар-
чам ва дигар василаҳо, ки дар боло зикр
кардем ба миён меояд. Ҳар ҳалқияте, ки
хусусиятҳои давлатро ба худ мегирад, ба-
рои шинохти миллату давлати худ дар ар-
саи ҷаҳонӣ үнсурҳоро ба худ мегирад.
Парчам, ки намоёнтарини онҳо мебошад,
мақсадҳо ва хусусиятҳои худро дошта, ғу-
зашта ва дурнамои давлатро инъикос
мекунад. Вокеан, парчам муарифгарӣ
давлат буда, ҳамоҳангӯнанда ва сар-
ҷамъунаи милли мебошад. Парчам
ба қалъҳо гурур ва нури умедро ба оян-
даи неи зуҳур мебахшад. Мақоми парчам
дар зеҳни шаҳрвандон бояд то андоза
арзишманд бошад, ки дар ҳар бори дидана
ни он масъулӣро ҳоҷоси намоянд. Ҳудро
барои Ватанро барои худ шумo-

рида дар роҳи беҳбудии он камари ҳимат
банданд. Бетарафӣ ва бетафовутиро ихтиёр
накунанд, то гоми муассир дар тар-
бияти ватандориу ватанпарастӣ гузоранд.
Барои дарк намудани моҳияти парчам аз
таърихи худ боҳабар будан лозим аст. Мон-
тоҳо дар он сурат мақоми парчамро дарк
карда метавонем, ки дар дил ҳоҷоси
ватандориу ватанпарастиро ба вучӯд орем.
Таъриҳ гувоҳ аст, ки парчам мавқеи авва-
лини дароҳа дошта, дар размҳои байни
давлатҳо афтидан парчам ба дасти
ҳариф маглубият шумурда мешуд. Бино-
барин, имрӯз, ки дар зери ливои парчам
ҳаётӣ осуда ба сар мебарем, ба қадри ин
бояд расид.

Шаҳрвандон

ҳар кучое, ки

набошанд чи

дар доҳил ва

чи дар ҳориҷ

парчам пай-
вандгари қал-

бҳои онҳо

буда, иртиботи

онҳоро бо Ва-
тан нигоҳ ме-

дорад. Ҷаҳни

парчам мубо-
рак ҳамвата-
ни гиромӣ.

Некмон САНГИНОВ,
донишҷӯи соли 3-ум

ПАРЧАМ - РАМЗИ ИСТИҚЛОЛИЯТИ ДАВЛАТӢ

Парчам ва ҳоҷоси ватандорӣ

Шояд миёни тамоми ҳоҷосоте, ки ни-
ҳоди мо, инсонҳо ҷойгоҳи онҳост наҷи-
таринаш ҳоҷоси ватандустӣ бошад. Ҳоҷос-
се, ки имрӯзҳо бо баробари соҳибиҳистақ-
пол мебошад. Ҳаштнамон беш аз ҳар замони дигаре
бо доштани он ниёзмандем. Мехру муҳаб-
бат ба Ватан, ба Мөхен нахуст дар ҷаҳор-
девори ҳонавода шаклу сурат мепазирад
ва баъдан дар домани иҷтимоӣ рушду
камол мёёбад. Ҳоҷоси наҷибтарин ҳиссият-
тэ мебошад, ки қодир аст шаҳсро ба суйи
эҳёи Ватан раҳнамо созад.

Дар бузургиву арҷу манзалат Ватандор-
дар бо ҳам баробаранд ва касе, ки на-
хустин бор ин ду мағҳумро канори ҳам
гузоштааст, зеҳни равшану дидай дурбин

доштааст. Ҳоҷоси ватандорию ватандустӣ
бо василаҳои гуногуне дар ниҳоди ҳар як
инсоне ҳуҷум мекунад. Ҳангоми дидани
манзараҳои зебони қишивар, шунидани су-
руди милли, фаҳмидани музсафарятҳои
қишивар дар самтҳои гуногун ва ҳоказо аз
қабили онҳо мебошанд. Яке аз воситаҳои
баронгезанди ҳоҷоси Ватандорӣ парчам
шумурда мешавад. Ҳангоми назари шаҳс
ба парчам ҳоҷоси ватандорӣ ба миён ома-
да, ҳашкор дар ҳолати ҳисси меҳандустӣ,
меҳнатдустӣ ва муҳаббат қарор медиҳад.
Садоқат ва нерӯмандӣ аз қабили ҳиссият-
тэ мебошанд, ки ҷомеаи мо ба он ниёз
дорад. Он танҳо бо дидану доштани пар-
чам ва дигар василаҳо, ки дар боло зикр
кардем ба миён меояд. Ҳар ҳалқияте, ки
хусусиятҳои давлатро ба худ мегирад, ба-
рои шинохти миллату давлати худ дар ар-
саи ҷаҳонӣ үнсурҳоро ба худ мегирад.
Парчам, ки намоёнтарини онҳо мебошад,
мақсадҳо ва хусусиятҳои худро дошта, ғу-
зашта ва дурнамои давлатро инъикос
мекунад. Вокеан, парчам муарифгарӣ
давлат буда, ҳамоҳангӯнанда ва сар-
ҷамъунаи милли мебошад. Парчам
ба қалъҳо гурур ва нури умедро ба оян-
даи неи зуҳур мебахшад. Мақоми парчам
дар зеҳни шаҳрвандон бояд то андоза
арзишманд бошад, ки дар ҳар бори дидана
ни он масъулӣро ҳоҷоси намоянд. Ҳудро
барои Ватанро барои худ шумo-

Машраби Даврон
донишҷӯи соли 3-ум